

Les relacions entre els organismes públics a banda i banda de la frontera

La Unió Europea és una associació econòmica i política de 28 països europeus amb l'objectiu de crear un mercat únic propiciant la integració en comú dels estats membres.

Des dels seus inicis, la UE va anar desenvolupant les seves línies estratègiques i l'any 1980 es va signar el Tractat de Madrid, que era el conveni marc europeu que pretenia establir les bases entre territoris que compartien frontera. El conveni es va firmar l'any 1980. França no el va ratificar fins a l'any 1982. Espanya no ho va fer fins a l'any 1986 i encara de forma condicionada a l'establiment dels corresponents convenis bilaterals.

Paral·lelament, la UE es va anar dotant d'eines per desenvolupar la col·laboració transfronterera. Una de les eines econòmiques va ser el programa Interreg, que es nodria dels fons de desenvolupament rural, coneguts com Feder.

Interreg

El programa Interreg és una eina econòmica. Ha tingut diverses edicions. Actualment està vigent el programa Interreg IV.

Portar a la pràctica el que permetia l'eina econòmica no era fàcil i acabava depenent de la voluntat dels diferents socis de banda i banda de la frontera, perquè encara no existia pròpiament una eina jurídica que vehiculés la cooperació.

El Tractat de Madrid pretenia fomentar la cooperació; però com que no ho regulava resultava difícil. I el que acabava passant era que per aprofitar els recursos d'Interreg la gent feia una mica el que podia: firmant convenis, acords, formant societats mixtes. Allò que la legislació permetia i però que, sobretot, acabava depenent de la voluntat de les parts.

Tractat de Baiona

L'any 1995 es tornen a seure Espanya i França. Repetint el lloc de trobada, signen el Tractat de Baiona, que no va ser d'aplicació fins a l'any 1997.

El Tractat de Baiona era ja l'eina jurídica que havia de correspondre's

Ramon Moliner i Serra, alcalde d'Alp, president del Consell Comarcal de la Cerdanya, i vice-president de l'Agrupació Europea de Cooperació Transfronterera de Cerdanya

amb l'eina econòmica que, en aquest cas i referit a la frontera, era el programa Interreg.

El Tractat de Baiona tampoc no estableix figures transfrontereres sinó que el que fa és aprofitar eines jurídiques dels països membres. La utilització d'una o l'altra depenia del lloc d'ubicació de la seu de l'ens que es pretenia crear per desenvolupar projectes transfronterers. Així, si la seu social era a la banda francesa s'aprofitaven figures de dret francès com era el *Groupeement d'Intérêt Public* (GIP) o la *Société d'Économie Mixte Locale* (SEML). Si la seu de l'ens tenia el seu domicili a la part espanyola s'aprofitava una figura de dret espanyol com és el *consorcio*.

Cal dir que a la pràctica pocs GIP, SEML o *consorcios* es van fer per les dificultats que hi havia. Eren instruments que depenien de la supervisió dels respectius estats.

Projectes

La Cerdanya és un territori ben conegut. Que té unes fronteres totalment artificials i això vol dir que la col·laboració és fàcil. O com a mínim resulta fàcil de plantejar.

Ja fa anys es va parlar de fer una gestió de les escombraries en comú. L'objectiu era disposar d'una instal·lació de tractament comuna, un únic abocador. Això no va arribar a ser possible.

Una segona col·laboració és l'estació d'ITV de Puigcerdà. Aquesta instal·lació permet que vehicles francesos puguin venir a passar les revisions aquí.

També des de l'hospital de Puigcerdà es va poder regularitzar un fet que es produïa a vegades per inclemències del temps. Dones que havien d'anar a parir a Prades o a Perpinyà quan el coll de la Perxa estava tancat acabaven venint a parir a Puigcerdà, amb les conseqüents dificultats de pagament de les despeses ocasionades per la seguretat social d'un país a l'altre. El sentit comú va fer que se signés un conveni entre l'hospital de Sant Jon de Perpinyà i l'hospital de Puigcerdà per tal de poder regular aquesta situació.

Quan es va plantejar fer una instal·lació de depuració d'aigües residuals a Puigcerdà es va decidir fer-la de més capacitat per poder tractar les aigües de Llívia, que arribarien a través d'un col·lector que també incorpora les aigües brutes de diversos municipis de la part francesa de la comarca, com Bourg-Madame, Dorres, Angoustrine i les Escaldes, municipis que avui depuren les seves aigües a Puigcerdà.

Altres col·laboracions que ja fa anys que es van engegar són la Diada de Cerdanya, el Dia de l'arbre, que de forma conjunta se celebra anualment i que és el punt de trobada de tots els municipis de la Cerdanya. La seu de la diada és itinerant i va saltant d'una banda a l'altra sense cap problema. Són projectes que sense programes europeus i sense eines jurídiques ja s'anaven fent.

A partir del moment en què apareixen recursos que aporten programes com Interreg sorgeixen altres projectes que ja s'emmarquen en aquesta línia i acaben rebent finançament dels fons Feder.

El projecte anomenat Via Romànica era un projecte que anava des de Bassella (Alt Urgell) fins a la vora de Perpinyà i que va permetre establir una ruta i posar en valor el patrimoni romànic que tenim i que compartim una banda i l'altra.

També es va portar a terme, al seu dia, el projecte Contracte de Riu. Aquesta és una figura

jurídica de dret francès que va semblar que podia ser útil per compartir. I es va utilitzar la metodologia que incorpora per fer estudis al voltant de l'aigua en la nostra banda.

Els darrers projectes que han obtingut finançament europeu i que encara estan vius són l'hospital i l'escorxador transfronterers.

Finalment, cal esmentar un projecte al voltant del senderisme que es va presentar en la darrera edició del programa Interreg i que no va obtenir finançament. Era un projecte molt ambiciós, que agafava la Cerdanya espanyola, la Cerdanya francesa, el Capcir, l'Alt Urgell i Andorra.

Interreg IV – A

En la quarta edició del programa Interreg el subprograma dedicat a les zones frontereres canvia de nom i es passa a designar com a Poctefa.

Poctefa vol dir Programa operatiu de cooperació territorial Espanya, França i la 'A' és d'Andorra. Perquè la Unió Europea no pot ignorar que hi ha un estat allà al mig que és Andorra. En la darrera edició el programa s'obre a Andorra, de manera que pot participar en projectes però no pot rebre finançament. Es produeix la contradicció que la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP) és l'autoritat de gestió del programa Poctefa; Andorra, com a país dels Pirineus, forma part de la CTP, però no pot rebre recursos administrats per un organisme del qual forma part.

Properament Andorra passarà a ostentar la presidència de la CTP, que és l'autoritat de gestió d'un programa en el qual no pot participar plenament. Sembla que això és una cosa que es revisarà en properes edicions dels programes europeus. Molt probablement això té relació amb tota l'evolució que està fent l'Estat andorrà per anar-se sincronitzant amb els estats del seu entorn i això vol dir poder lluitar tots amb les mateixes armes. Si han de rebre fons europeus també és lògic que contribueixin a la UE, que el seu marc fiscal es vagi adequant al que succeeix al seu voltant.

Així, i enquadrats dins de l'edició 2007-2013 del programa Poctefa, trobem dos projectes actius: els projectes de l'hospital i el de l'escorxador transfronterers.

AECT – GECT

Amb el Tractat de Baiona la UE intenta dotar-se d'eines jurídiques però en la pràctica no ho aconsegueix. I tot i que s'acaben aprofitant els programes europeus, no es fan sota cap de les figures jurídiques que abans vèiem.

L'any 2006 la UE torna a legislar i per anar més enllà crea l'Agrupació Europea de Cooperació Territorial (AECT), en francès *Groupement Européen de Coopération Territoriale* (GECT), que pretén ser l'estructura jurídica que donarà cobertura a programes de cooperació transfronterera. Ja no farà falta que es posin d'acord dos o més socis de banda i banda d'una frontera per dir què volen fer i com ho faran. Aquesta és una figura que comporta un compromís dels socis que han passat un període de reflexió, s'han conegut, han parlat, han vist que tenen camp per córrer en comú i finalment aollint-se a aquesta nova figura de dret comunitari creen una AECT.

Espanya incorpora el Reglament de l'AECT dins del seu ordenament l'any 2008, mitjançant el Reial Decret 37/2008, de 18 de gener, pel qual s'adopten les mesures necessàries per a l'aplicació efectiva del Reglament (CE) núm. 1082/2006 del Parlament Europeu i del Consell, de 5 de juliol de 2006, sobre l'Agrupació Europea de Cooperació Territorial (AECT).

Aquí a Cerdanya havíem començat a parlar amb els nostres veïns de l'altra banda de la ratlla per crear un ens comú entre la *Communauté de communes de Pyrénées Cerdagne* i el Consell Comarcal de la Cerdanya. I havíem començat a treballar en la constitució d'un GIP. Amb la nova reglamentació la feina feta es va aprofitar per acabar constituint una AECT.

AECT - GECT

El reglament de creació d'una AECT preveu la signatura d'un conveni en què es descriuen els objectius que pretenen els socis i l'aprovació d'uns estatuts. El procés d'elaboració del conveni i dels estatuts va ser molt complicat pel fet que, com que era legislació nova, no hi havia models i els mateixos estats espanyol i francès no havien desenvolupat mecanismes àgils per intervenir en el procés de creació d'aquest nou organisme.

Nosaltres havíem d'enviar la documentació a Madrid, i ells ho havien d'enviar a París. Madrid i París hi feien les seves observacions i et deien, "aquest article no", "aquesta paraula no", "això s'ha d'explicar d'una altra manera". Era un pou sense fons. La resposta que et donava Madrid modificava la redacció. Una redacció que París no tenia.

Com que això també passava en altres fronteres, la UE va acabar establint mecanismes de trobada i van posar sobre la taula les diferents AECT que tenien en dansa i finalment vam disposar d'una redacció consensuada i acceptada pels dos estats. Així, el 22 de setembre del 2011 es va constituir l'AECT Pirineus-Cerdanya.

La mateixa directiva europea i la seva transcripció a la legislació dels estats respectius marca quin ha de ser el contingut del conveni i dels estatuts que han de regular la creació i el funcionament de l'AECT. Així, demana que es defineixi un objecte, s'estableixi un domicili social, es delimiti el territori, es prevegi una durada, s'estableixin els mecanismes de presa de decisions, de quines contribucions disposarà i quins són els òrgans de control.

El domicili social de la nostra AECT es va voler situar a la banda francesa per establir una certa simetria amb el projecte de l'hospital.

Pel que fa a l'objecte, es van fixar quatre grans línies de treball. Algunes eren simplement transcriure allò que ja s'estava fent sense haver tingut fons europeus o sense haver tingut cap eina jurídica comuna.

Una línia d'actuació és el turisme. És clar que compartim un mateix territori i que els recursos que tenim s'aprofiten d'una forma que ignora totalment el fet fronterer. Algú que ens visiti acaba anant a visitar la central solar de la banda francesa, utilitza el tren groc i al revés. El nostre territori aglutina diverses estacions d'esquí. Per tant el turisme és un fet compartit i per tant la promoció conjunta és la manera intel·ligent de maximitzar esforços. Aquesta promoció ja ha tingut alguna materialització, com un fulletó que es va presentar fa alguns mesos impulsat per les administracions de les dues bandes i que inclou 24 rutes que ignoren el fet fronterer.

Si te'l mires sembla un fulletó més, però té una gran importància perquè és la primera vegada que es fa i que s'edita un material des de l'administració amb voluntat de fomentar conjuntament els recursos turístics que compartim.

En la mateixa línia han sorgit iniciatives que neixen des del sector privat com ha sigut la Gran Volta Cerdanya, que també és un altre projecte que les administracions d'una banda i de l'altra ens vam agafar amb molt d'interès i que comparteix aquests valors d'anar esborrant la frontera potenciant circuits transfronterers de senderisme.

Una altra línia de treball gira al voltant del patrimoni cultural i les tradicions comunes. Aquí podríem encabir coses que ja s'havien fet com la Via Romànica. També altres esdeveniments com la Diada de Cerdanya o el Dia de l'Arbre. Si abans de l'AECT ja es feien coses, el lògic és que a partir de disposar de l'AECT es recullin i se'ls pugui donar un impuls més gran.

Una altra línia de treball gira al voltant de l'activitat econòmica, i aquí el projecte que s'està realitzant és l'escorxador transfronterer. L'escorxador transfronterer és una instal·lació que ha d'acabar substituint les instal·lacions existents de la comarca a una banda i l'altra: l'escorxador de Puigcerdà i l'escorxador de Bourg-Madame.

Ens trobàvem davant de dues instal·lacions obsoletes. Dues instal·lacions que necessiten grans inversions per poder seguir funcionant. Davant aquest fet les respectives administracions podien haver intentat remodelar el seu propi equipament. El sentit comú ens va portar a plantejar una nova instal·lació única i compartir les despeses.

La nova instal·lació també pretén acollir un nou tipus d'usuari, com el ramader. Un ramader que podrà utilitzar una instal·lació on sacrificaran el seu bestiar, on li desfaran les peces i ell podrà dedicar-se a la venda en el seu entorn familiar, en el seu entorn d'amistats o, el que tingui un esperit comercial més ambiciós, podrà dedicar-se a vendre a restaurants o anar a Barcelona o a Tolosa.

La quarta línia de treball incideix en el camp del medi ambient i el patrimoni natural. Comparat el medi natural, i aquí encaixen iniciatives de les quals també s'ha parlat, com la voluntat de crear un parc natural de les Tres Nacions. En medi ambient ja hem vist que compartim les instal·lacions de depuració d'aigües residuals de Puigcerdà.

AECT

Ja ho hem dit. Coses, se n'han fet i se'n seguiran fent. Però el que ens brinda l'AECT és una eina de futur perquè comporta que diversos col·lectius d'una banda i de l'altra de la frontera ho tenen clar. Tenen clar que volen col·laborar. Tenen clar que tenen coses a fer en comú. I sembla també que Europa vol encaminar tots els seus programes cap a figures d'aquest tipus. Quan es presenti un projecte ja no farà falta fer la presentació d'un soci i de l'altre; sinó que pel sol fet de dir "nosaltres vam ser capaços de crear una AECT" això vol dir que ja ens coneixem. Tota aquesta reflexió ja s'ha fet.

Frontera

L'AECT no ho solucionarà tot, però ens brinda l'àmbit per parlar-ne. I poder afrontar els nous problemes que comporta la frontera que acaben convertint-se en nous reptes.

Això és especialment present a Cerdanya pel fet que la nostra comarca permet una mobilitat de persones que altres fronteres no permeten. Per citar-ne algunes que ja s'han plantejat amb l'hospital transfronterer. Què passarà amb els naixements? Què passarà amb els difunts? Són temes que ja tenen solució o que s'hauran de solucionar perquè si no, no valdria la pena que ens emplenéssim la boca d'Europa si no som capaços d'anar solucionant tot allò que va sorgint.

A partir de l'obertura de les fronteres, el mercat de l'habitatge es fa més gran. Això ha permès que gent de la banda espanyola hagi optat per anar-se'n a viure a la banda francesa sense renunciar a les seves feines, al seu domicili fiscal, a portar els seus nens a les mateixes escoles d'aquesta banda. Tot això genera també noves problemàtiques que s'hauran d'anar afrontant.

En el tema de les escoles ens trobem que hi ha gent que viu a Bourg-Madame i que porta la mainada a escoles de Puigcerdà. La nostra administració no ens permet considerar-los per temes de transport escolar o per les ajudes de menjador. És una circumstància que no podem ignorar. No ens en podem anar a l'altre extrem i dir "com que has optat per anar-te'n a viure a un altre estat doncs directament fes-te francès". Hem de ser agraïts amb aquella persona que se'n ha anat a viure allà però manté tots els seus vincles en aquest costat.

La frontera brinda noves oportunitats. Els mercats s'eixamplen i, tot i que apareixen dificultats, també és cert que sorgeixen oportunitats en el camp laboral, fiscal, etc.

Estem treballant en la difusió del senyal de TV a banda i banda per tal de poder disposar dels canals de televisió dels veïns.

En el tema lingüístic també hi ha camp per córrer. Diverses iniciatives van en el sentit de reforçar l'aprenentatge del català i del francès. No tindria sentit que una persona de Puigcerdà i una persona de Bourg-Madame s'haguessin d'entendre en anglès. En aquest sentit la nova escola de Sallagosa continua amb la feina iniciada per l'Escola Bressola.

En ocasions s'ha parlat que l'institut de Puigcerdà pogués esdevenir un institut transfronterer per compartir els idiomes i els sistemes educatius de les dues bandes, i desenvolupar cicles formatius homologats i oberts a alumnes de banda i banda.

La situació de la Cerdanya és privilegiada i permet projectes de col·laboració potents gràcies a l'existència d'una frontera totalment fictícia. Cada vegada més s'estan desenvolupant eines i ponts entre uns i altres de manera que els problemes comuns s'abordin de manera conjunta. Dins de la Diada de la Cerdanya i recollint l'esperit de l'AECT ha nascut l'Assemblea de Cerdanya, un espai de debat en què es pot dialogar i posar sobre la taula problemàtiques comunes per trobar solucions compartides.

Tots aquests anys de relació i d'aprenentatge han anat cristal·litzant en diverses iniciatives que encara que neixen d'una forma aïllada comparteixen un fi comú, com ho és el fet d'esborrar una frontera artificial.

Estem en el bon camí i l'actitud intel·ligent passa per la col·laboració i més en èpoques de crisi. El moment econòmic actual esdevé un estímul més per treballar en comú.

Gràcies.